

CÎND COPILUL ERA COPIL...

Forward.

„Cînd plecăm undeva, toți sîntem copii”, îmi spune Hans în autobuz, în timp ce traversăm Berlinul. Ce fel de copil o fi fost Hans? Ce-și imaginează despre „a fi copil”? Ce fel de oameni sînt, oare, berlinezii? Cum au fost ei în copilărie, berlinezii care trec pe lângă mine, cei de vîrsta mea, de exemplu?

Cînd eram copil, mi-era frică de oameni, deși ei erau mai degrabă buni cu mine. De fapt, mi-era frică să nu-i dezamăgesc sau să-i încurc. Voiam să fiu invizibilă. Ca oamenii ăia din serialul *Invizibili*, care dispăreau brusc, atunci cînd voiau ei. Oricum, oamenii nu-i ascultă niciodată cu adevărat pe copii. Oamenii sînt ocupați, le au pe-ale lor, cad pe gînduri, privesc – pierduți – în gol, se îmbolnăvesc, sînt foarte obosiți, foarte prinși. Prinși! Mi-era milă de oameni. Îi înțelegeam. Suferința lor lăsa urme pe față. Cîndva, mult mai tîrziu, la ani distanță, mă aflu într-un muzeu pustiu și femeia care păzea tablourile s-a ridicat de pe scaunul ei, s-a apropiat de mine și mi-a spus, arătînd spre portretul în dreptul căruia întîrziam: „Fața spune viața”. Dar mai e mult pînă atunci.

Acum Berlinul e departeeeeeeeee. (Acum? Care acum? Acum sîntem în 2021. Iar acel „acum”, cu care începe fraza, e din 2007.) Din ce în ce mai departe în timp. Din cînd în cînd privesc pe Youtube fragmente din *Himmel über Berlin* în limba germană (aici, o limbă minunată) și ascult, iar și iar, *Lied vom Kindsein* de Peter Handke. În film se aude o voce, vocea din gîndurile îngerului Damiel (prieten cu Cassiel, Îngerul lacrimilor, cum am citit undeva), un domn în palton, aripile nu se mai văd, după ce el decide să coboare printre oameni. E mereu însoțitorul mut al cuiva. Privirile omenesci îl ignoră, cu excepția unei fetițe. O fetiță foarte mioapă, cu ochelari cu sticle groase. Și el gîndește acolo cu glas tare, dar cu gura închisă, în timp ce intră în casele oamenilor, îi urmează pe străzi, pe unde umblă. Sub formă de poezie gîndește. Și zice:

„Als das Kind Kind war,

war es die Zeit der folgenden Fragen:...

Cînd copilul era copil/ era vremea acestor întrebări:/ De ce eu sînt eu și nu tu?/ De ce sînt eu aici și nu acolo?/ Unde începe timpul și unde se sfîrșește spațiul?/ Nu cumva viața sub soare e doar un vis?

Și, în timp ce își pune astfel de întrebări, pe ecran trec imagini. Imagini din viața oamenilor de zi cu zi. Nimeni nu le dă importanță, dar, dacă te oprești la cîte un cadru de-o clipă, totul – orice ! – se... aureolează. Poate pentru că, în nemișcarea lor de o clipă, de fapt, toate trec.

Cînd copilul era doar un copil, el nu știa ce este un copil. Totul era plin de viață, iar viața forma un întreg. Cînd copilul era copil, lumea era una singură. O priveai din balconul uscătoriei de unde curgeau în aer baloanele de săpun pe care le suflai spre nori și ele se duceau spre soare, se roteau, străluceau în diverse culori, roz, galben, albastru sau verde, se lăsau apoi încet peste frunziș, peste trecători, cîte unul își ridică o clipă ochii în sus, tu te retrăgeai de parcă ai fi făcut un lucru rău, deși era frumos să umpli lumea de globulețe transparente. Urmăreai prin fanta dintre zid și bara de metal a marginii balconului cum coboară ele, pierzîndu-și treptat culoarea. Îți lăsași ochii în jos, ca în visul ăla în care zburai deasupra blocului tău, deasupra uscătoriei, și încremeneai cu mîinile întinse sau, uneori, făceai tumbe printre nori, și nici nu-ți era frică. Doar puțin. Cînd trecea o pasăre pe lângă tine, de pildă. Ea îți amintea pentru o fracțiune de secundă că nu e posibil ce se întîmplă. Și, de-acolo de la înălțime, oamenii erau ca niște furnici. Săracele furnici! Dacă vrei, poți să le distrugi mușuroiul cu piciorul.

Urmărită din adăpostul înalt, realitatea (irealitatea) e frumoasă. Să fi contribuit la asta și începutul miopiei.

Cînd copilul era copil, privea lumea cea mare nu doar de departe, ci și de foarte aproape, cuvînt cu cuvînt. Silabisești. Legi fragmentele, repeți cuvîntul întreg, totul are sens. Și apoi cuvîntul intră în propoziție, în frază. Înăuntrul fiecărei fraze se face loc! Într-o frază e o rază. Lumea e, așadar, lângă tine acolo în cărți. Un joc al minții 3D. Ești acolo, duh. O bîntui. Se repetă, dacă recitești, e puțin altfel, ca în desenele alea două din cartea cu desene pe care ai primit-o la șase ani. Două imagini, aparent la fel, unde se schimbă detaliile și tu trebuie să ghicești diferențele. Îți place deja să recitești, deși ești doar un copil. E, totul, în mintea ta, tu ești în mintea ta, vezi lucrurile pe-ndelete. Pe-ndelete! Te oprești la ele. Îngheți imaginea de pe ecranul minții. O rotești, o pui în legătură cu altele, de aproape, de departe, toate în capul tău.

Într-una dintre secvențe, de pildă, se reflectă în apă cerul la apus și e liniște și se aud broscuții cei nevăzuți și puțin mai încolo e tata care stă pe un scăunel, a stat toată ziua și s-a prefăcut că pescuiește. Tata stă încremenit. Privește în apă. În apă e trecutul lui. Tata e acolo, soarele strălucește, au înflorit roz-lila florile nemuritoare din care are bunica buchețele prin casă. Tata e mereu același, peisajul se schimbă. Zeci de aceleași imagini cu tata. Cade altfel lumina. Repetiția, repetiția este ceva ce te liniștește. Certitudinea că tata e mereu acolo, în imaginea aia, care nu pleacă nicăieri din mintea ta. Și ești și tu mai încolo. Ai 10 ani. Îl pîndești pe tata. Cum tata pîndește peștele. Dar el nu pîndește niciun pește, de fapt. Și nici tu nu îl pîndești.

Sau uite-o pe chiar bunica. O priveai din podul casei de la țară, într-o tăcere nefirească, cu lumea perindîndu-se prin oblonul rotund, ca la cinematograful, un film mut, în reluare, cu lucruri deja știute dar, cu toate astea, mereu surprinzătoare. Uite cum trece dintr-o parte într-alta. Și, odată cu ea, tot ce știi despre bunica. Orfană. O fetiță rămasă întii fără mamă, apoi fără tată, mort în război. Tînără și elegantă în poze, cu pălărioară și poșetuță, lîngă atît de frumosul Nicolae, acolo tînăr, viitorul tău bun. Acum trece iar de colo-colo, în magazie și-a pregătit coșciugul, pentru orice eventualitate. E bolnavă de inimă. Și în lada aia de lemn, cu capac, e ținut mălaiul pentru hrana păsărilor, a puilor. Trece de colo-colo mama mamei mele. Cînd mama

Doar aștepti. El nu se mișcă. Și tu de acum acolo, nevăzută. Te uiți la amîndoi. Simți iarba pe care stai. O simți răcoroasă, sub tălpi. Ca atunci. Și revezi totul ca și cum recitești. Și ai rescris de 5 ori pasajul ăsta. Recitînd. Și s-a tot schimbat cîte ceva. Amănunte, despre care nu mai vorbesc. Aș umple mai multe pagini. Despre pietrele de pe mal, de pildă. Despre lipitorile din apă. Despre soarele din baltă. Despre mesteceni. Despre florile nemuritoare care tremurau în vînt. Sînt roz-lila. Și nu le-am văzut crescînd în altă parte. Nu știu de ce le asociez cu bunica. Poate că ea le aduna, poate că de la ea am auzit că sînt nemuritoare. Eu chiar am crezut că viața nu se oprește niciodată în ele. Dar am înțeles greșit.

era copil, bunica a rămas cu fetele, cu băiatul mai mare. Pe bunicul l-au dus la închisoare oamenii cei răi, ăia care au venit după plecarea Regelui, apoi și pe băiatul lor, le-au luat pămîntul bunicilor Nicolae și Ana și tot ce aveau în casă. Iar ea trece de colo-colo, acum e bătrînă, dar coada împletită e lăsată pe spate. E ca o fată. Nu știe că e privită de sus, din pod, de copilul cel iscoditor. Trece prin fața ta, atunci, acum, iar și iar. Ca ieri, ca alaltăieri, ca întotdeauna. Tenișii sînt tăiați la spate. Codița albă subțire, împletită, pe care adesea o prinde într-un coculeț. Rochia de diftină cu floricele mărunte. Nu vezi detaliile de sus, dar le știi așa bine. Le știe Ochiul Memoriei.

Acolo sus, în pod, se putea simți fericirea. Poate pentru că era cuibul întunericului, luminat doar de o singură rază, stufoasă. Nimeni nu-i putea lua copilului fericirea. Copilul nu știe ce-i fericirea, nici nu-i nevoie de cuvânt, totul foșnește pe dinăuntru, totul pulsează într-o mare de aer. Mîntea ta, în care se află și inima, e mai vastă decît cerul. În adîncul înalt aceiași nori își schimbă forma, se repetă. În minte imaginile, aceleași, își schimbă în timp conținutul. Repetiția...

Ca într-o carte pe care o silabisești... Lumea se adună (împarte?) cuvînt cu cuvînt. Cuvintele se repetă în nesfîrșite combinații. Uneori același cuvînt poate să însemne mai multe, poate chiar lucruri diferite.

Cînd copilul era copil a primit de la mama și tata o carte mare, cu desene și o singură poveste. Se numea *Pinocchio*. Era vorba despre o bucată de lemn care plîngea și rîdea și sărea prin camera tîmplarului Gepetto, care era singur pe lume și bătrîn. Și cioplî el atunci bușteanul, care-i deveni copil, copil de lemn. Copilul de lemn avea un prieten, un greieraș vorbitor, un fel de îngerăș, cum ar veni, Giminy! Și trece el prin multe, copilul de lemn, prin viață, cum ar veni, pînă să ajungă băiețel adevărat. Multe prostii face el și multe trebuie să înțeleagă. Da, și dacă nu ești de lemn e greu să te faci om. Pînă atunci, îți crește nasul și primești urechi (chiar dacă invizibile) de măgar. Astea toate se numesc metamorfoze. Copilul învață despre metamorfoză la biologie. Viermele se face fluture și mormolocul se face broască. Și oul se face zburătoare și pasăre cîntătoare. Și copilul care face roata pe iarbă devine om și stă în fața unui birou, de exemplu.

Nu e cuminte Pinocchio, nu e cuminte. Și-apoi îl înghite un pește mare. Așa se întîmplă dacă ești singur pe lume și nimeni nu mai are grijă de tine. Și numai dacă ești cuminte te transformi în om adevărat. Dacă nu, rămîi așa, marionetă, nici nu-ți dai seama, apoi te-nghite balena. Balena e o metaforă. Sau litotă. Copilul a învățat despre asta la școală, a scris pe caiet. Din balenă ieși dacă ai noroc de salvator. Dar mai bine e să ai grijă să nu intri în ea. Din Balenă te mai scoate și Soarta.

Ce de oameni pe lume cu inimi, ochi, urechi sau limbi de lemn. Niciun greieraș ca să-i învețe de bine. Eu îmi doresc să nu fiu copil rău. Să nu mă-nghită balena.

Oare Hans, care are îngerăș la gît, știe rugăciunea cu îngerășul? Oare există ea și în limba germană? Oare copiii mici din Germania cum se apără de cel Rău? Cine are grijă de ei? Un îngerăș de limbă germană? Dar îngerii nu vorbesc, ei doar îți fac semne. Îngerii nu au cuvinte, nu e nevoie. Cuvintele încurcă. Limbile străine îi despart pe oameni. În filmul ăla nemțesc, stau îngerii în paltoane pe lîngă femei și bărbați, încearcă să-i salveze. Nu se poate întot-

deauna. Cînd un băiat se aruncă de sus, Seth, prietenul lui Cassiel, nu poate face nimic, deși încearcă. Și apăreau ei, îngerii în paltoane negre, într-o bibliotecă în care vei sta și tu prin 2002. Îngerii se uită peste umărul tău, citesc odată cu tine. Poate că și atunci cînd scrii privesc peste umărul tău. Văd ei cum te întrerupi, cum ștergi, cum o iei de la capăt, cum stai cu ochii în gol.

Cînd copilul era copil, a aflat că există a patra dimensiune: TIMPUL. Dar timpul, oricum, nu avea nicio legătură cu ceasul, iar spațiul începea de la o tufă de stînjenei din spatele blocului, dimineața, cînd deschideai fereastra. Nimeni nu întreba cine ești, de unde ești, doar cîți ani ai și pe cine iubești mai mult – pe mama sau pe tata? Așa sînt ei, oamenii. Din cînd în cînd pun aceleași întrebări. „Cît e ceasul?”, asta se întreabă cel mai des. Și unul își ridică mîna de la încheietura mîinii și spune o cifră. „Trece vremea”, spuneau, oftînd, doar bătrînii. Și unii căutau să-și „omoare timpul”. De ce să-l omoare? Oamenii caută să cîștige Timp. Ei spun: „A sosit timpul” sau „Nu am timp” sau „Toate la timpul lor” sau „Îmi fac timp” sau „A venit timpul”. Pentru ei timpul fuge. Mulți trag de timp. Copiii nu vorbesc niciodată despre timp. Ei nu-l pierd, și nici nu-l omoară, nu se gîndesc cum să-l cîștige, timpul nu fuge, ei nu trag de el. Timpul e în ceasul mic, auriu, al mamei, e în ceasul cu brățară metalică al tatălui tău. Copilul are un ceas de jucărie. Mișcă limbile ceasului cum vrea. Acolo e timpul cel adevărat.

Cînd copilul era copil alerga de stîngea, se oprea pe loc dacă voia și închidea ochii, brusc. Cînd închizi ochii brusc, se aude foarte tare cum bate inima. Inima e Timpul. Bate mai repede sau mai încet. După cum te miști. După cum simți. După cum (te) gîndești. După cît de mult te retragi în tine însuși.

Cînd copilul era copil, ziua era împărțită în două doar de sunetul sirenei de la uzina *Colorom* – care scotea pe coșul înalt, ziua în Amiaza Mare, fuioare de fum colorat, galben, portocaliu, roșu, verde, se destrămau pe cer, frumoase. Oamenii ziceau că aerul ăla e toxic. Oamenii ziceau că asta se va vedea la copii mai tîrziu. Copiii se vor îmbolnăvi cînd nu vor mai fi copii. Cerul se colora ca o acadea. Aurora boreală din orașelul meu. Mie îmi plăcea, chiar dacă aerul avea în el ceva iute, simțeau asta pe limbă.

Cînd copilul era copil, nu înțelegea timpurile verbale: imperfectul, perfectul simplu, perfectul compus, mai mult ca perfectul, viitorul anterior. Le învăța pentru școală, dar i se păreau o mare zăpăceală, o treabă care încîlcea lucrurile.

